

GÖRELE NİN TARİHİ

Görece adı antik çağda bugünkü Eynesil ilçesi çıkışında "Görece Burnu" diye anılan, Harabe halinde kalıntılara rastlanan "Coralla/Koralla" şehirden gelmektedir. Görece Burnu'nda Bizans döneminden kalma dört kale harabesi vardır. Kale harabeleri üzerinde yapılan arkeolojik çalışmalar buranın Ortaçağ Bizans kalesi olduğuna işaret eder ve en geç XIV. Yüzyılda yapılmış olabileceği ihtimalini ortaya koyar. Bu bilgilerden yola çıkarak eski Görece'nin İtalyanca mercan anlamına gelen Coralla olduğu ve Cenevizliler tarafından oluşturulduğu şeklindeki yaygın kanaatin doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Şu halde bu adın, Cenevizlilerin karadeniz'e gelmelerinden önce de var olduğu açıktır. Coralla'nın anlamını Bilge Umar "Çıkıntılık-çık" olarak tarif eder. Halkın birbirine "haydi görelim", yahut "git gör hele" demelerinden dolayı Görece adının "Görhele" sözlerinden çıktığı ise yakıştırmadan ibarettir. "Coralla/Koralla" Türk telaffuzuna uygun olarak "Görece" şekline dönüşmüştür. I. Mahmud (1699-1754) tarafından çıkan bir ayaklanma sırasında gönderilen donanma ile yakıldı ve geriye kalan halk da şimdiki Görece'ye (Elegü) yerleşti. Gerek I. Mahmud, gerekse II. Mahmud zamanında çıkan olaylar sebebiyle eski Görece dağılmış ve geriye kalan halk da şimdiki Görece'ye (Elegü) yerleşmiştir. 1851'de buradan geçen Alman alim A. d. Mortdmann "... 60 yıl önce yakıldığı belirtilen hisar ve köyün harabelerinin bulunduğu Koralla burnunu geçtik" der. Buna göre Koralla'nın yanması takriben 1790-91 yıllarına tekabül eder. Eski Görece, Trabzon Rum Devletinin kurulmasından sonra onların sınırları içinde önemli bir stratejik mevki özelliği kazandı. 1404 yılında Trabzon kralı imparator III. Manuel'in (1390-1412) memleketinin sınırları batı sahil boyunca takiben Giresun'u geçiyordu. Bu eyalette Korilla(Görece) da batı Trabzon imparatorluğuna aitti.

Osmanlı idaresi altındaki Görece hakkında en eski bilgiler XV. Yüzyıla kadar iner. XV. ve XVI. yüzyıllara ait Trabzon sancağı tahrir defterlerinde yer alan bilgilerden en eskisi 1486 tarihlidir. 1486'da Akçaabad nahiyesine tâbi olan Görece kasabası 9 nefer Müslüman kale görevlisi, 60 hane, 6 biye(dul), hristiyan nüfusa sahip idi. Buna göre Görece kalesinde 33 ü Müslüman, 334'ü hristiyan olmak üzere 357 kişinin yaşadığı tahmin edilebilir. 1583-1600 yılları arasında kurulan beş kaza arasında "Yavebolu nam-ı diğer Görece" vardır. 1650-52 tarihli bir Avârızhane defteri'nde de "Yavebolu nâm-ı diğer Görece" kaza olarak zikredilir. Katip Çelebi de "Yavebolu nam-ı diğer Görece"yi Trabzon'un kazalarından biri olarak zikreder. Osmanlı döneminde Görece bazı önemli olaylara sahne oldu. Bunlardan birisi Rus kazaklarının Giresun ve Tirebolu'nun yanında Görece'ye yaptıkları baskınlardır. Kazaklar'ın 1624 'de yaptıkları baskınlarda Görece, bilhassa Tirebolu büyük zarar gördü. 1788'den önce devam Trabzon valiliğine getirilen Canikli ailesinden Battal Hüseyin paşa, savaşın bir kuvvetle gittiği Anapa üzerine gönderildi ise de gitmedi. Ertesi yıl az bir kuvvetle gittiği Anapa'da Ruslara yenildi ve esir düştü (Ekim 1790). Bunun üzerine Anapa seraskerliğine babasının kethüdası olan Sarı Abdullah paşa getirildi. Abdullah paşa da cepheye gitme işini ağırdan alınca Anapa Ruslar'ın eline geçti (1791). Bu duruma çok içerleyen padişah III. Selim Anapa'nın Ruslar'ın eline geçmesine Sarı Abdullah Paşa'nın sebebiyet verdiğini düşündüğünden onu azlederek yerine Kuğu-zade Süleyman Paşa'yı Trabzon valisi tayin etti ve Sarı Abdullah Paşa'nın katlini ona havale etti. 1800 yılı sonlarında Görece ile Tirebolu kazalar arasında bir arazi ihtilafı söz konusu oldu. Eynebe tabir edilen yer Kuğu-oğlu Ömer tarafından Görece toprağıdır diye zapt edilince, yapılan itiraz sonunda Eynebe'nin öteden beri Tirebolu toprağı olduğuna karar verildi (10 Aralık 1800). 1811'de Görece Kuğu-oğullarının, Tirebolu Kel ali-oğullarının, Giresun laçin-oğullarının idaresinde idi. Kırım savaşı(1853-1856) sırasında Osmanlı hükümeti maliyenin durumunu düzeltmek ve yeni gelir kaynakları temin ederek savaş masraflarını karşılamak için iane-i Cihadiye adıyla yardım kampanyası düzenledi. Hükümetin düzenlediği bu yardım kampanyasına Görece'liler 24.000 kuruşluk bir bağışta bulundu. II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde Osmanlı ülkesinde Ermeni olayları meydana geldi. Ermeniler Osmanlı devletini parçalamak için büyük devleylerin siyasetine alet olmuşlar, İstanbul'da ve Anadolu'nun muhtelif yerlerinde hadise çıkarmışlardı. Ermenilerin hadise çıkardıkları yerler arasında Trabzon şehri de vardı. Trabzon'daki Ermeniler gavur Meydanında harekete geçmişler, vali kadri Bey'e ateş açmışlardı. Ancak, vali kadri Bey kısa sürede duruma hakim oldu (10 Eylül 1895).

Görece kazası ahaliyi yemek için ihtiyaç duydukları ve Ziraat bankasından dağıtılmasını talep ettikleri 15.000 kg mısır, Ziraat bankası kanunu'nun buna müsait olmaması sebebiyle yerine getirilemedi. Ziraat Bankası Umum Müdür Muavini Refik Bey, Görece'nin istediği yardıma bankanın mevzuatının uygun olmadığını 12 Mayıs 1915'te Dahiliye nezareti'ne bildirdi. Zaman ilerledikçe durum daha da nazikleşti. Trabzon valisi, Görece kaymakamlığına

gelen 28 Ekim 1915 tarihli bir yazıya cevaben muhtaç olanlar, askeri rütbeliler ve müsüman muhacirlerin iâşe ve tedavisi için hiçbir şekilde tahsilat bulunmadığını tebliğ etti.(11 aralık 1915).Böylece hem halk hem de bölgedeki ihtiyaç sahipleri büyük çaresizlik içinde kaldılar.1916 yılı Görele'nin Rus işgaline uğradığı yıl oldu.Ruslar Trabzon yönünde ileri harekate girişerek 6 mart 1916' da Pazar ve çayeli'ni, 8 Mart'ta Rize'yi, 26 Mart'ta Of'u, 14 Nisan'da Sürmene'yi, 18 Nisan'da Trabzonu işgali şehirde büyük endişeye yol açtı.Rusların Trabzon'u işgali ve batıya doğru ilerlemeleri Türk ahalinin yeni bir muhaceretine yol açtı.Bu göç kabileler halinde halkın emniyetli kesimlerle doğru sevk edilmesini gerektirdi.Bu muhaceret sırasında Göreleliler çok sıkıntılar çekti.Harşit deresini geçmek zorunda kaldıklarında kimsesiz muhacir kadınların açlığına, ızdırabına tahammül edemediği çocuğunu, sonra da kendisini dereye attığı görüldü.Rusların karşısında direnmeye çalışan Türk birlikleri 20 Temmuz 1916'da Fol (Vakfıkebir) deresi gerisine çekildiler.rusların 21 temmuz 1916'da fol'a girmesi üzerine Türk kuvvetleri çavuşlu dersine çekildiler.Bu sırada Poti'den kalkan içinde bir subayın ve bir erin bulunduğu Rus teyyaresi jandarmalar tarafından tutularak Tirebolu'ya götürüldü.

Doğu Karadeniz'de Tirebolu'ya kadar işgal edilen topraklar Ruslar'ın elinden kurtarılacakları günü beklemeye başladılar.Rusya'da Ekim 1917 Bolşevik ihtilali bütün cephelerde Rus birliklerinin dağılmasına yol açmış, bunun sonucu olarakKasım 1917 sonlarında Rus kuvvetleri çözülmeye başlamıştı. Bu arada 18 Aralık 1917'de Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Erzincan Mütarekesi sonrasında Ruslar'ın cepheden çekilişleri daha hızlanmıştı. Ancak, Ruslar'ın kendilerini silahlı Kürtler'e karşı koruyabilmeleri bahanesiyle silahlandırdıkları Ermeniler Türk ve Müslümanlar'a karşı baskı ve zulüm yapmaya başlamışlar, Rus işgali altındaki bölgede Türk ve Müslüman halkın mal ve can güvenliği kalmamıştı. Bu durumda Rus işgal bölgesindeki vatandaşlarımızın kurtarılabilmesi için asgari bir hareket yapılmasına gerek vardı. Enver Paşa, III. Ordu Komutanı Vehip Paşa'ya gerekli emirleri göndermişti. Osmanlı Devletinde katıldığı Bolşeviklerle yapılan Brest-Litovsk görüşmeleri kesintiye uğrayınca Türk birlikleri 12 Şubat 1918'de erken saatlerde mütareke hattını aşmış, Tirebolu'daki 37. Tümen, aynı gün Giresun'a çıkarılan 123.

Alayınkatılmasından sonra Trabzon yönünde harekete geçmişti. Bu hareketin sonunda 14 Şubat 1918'de Görele, 15 Şubat'ta Vakfıkebir kurtarıldı. Ruslar'ın çekilmeleri Giresun'da ve Tirebolu'da, işgalden kurtulan Görele ve Eynesil'de büyük bir sevinç yarattı.Savaş ve muharcilik yüzünden Görele bölgesinde açlık ve sefalet, salgın hastalıklar ve iskan sorunu bütün şiddetiyle hüküm sürüyordu.buna bir de sel felaketi eklendi. 28 Temmuz 1919'da meydana gelen selden 36 köyde ekinler mahvolmuş, 30 değirmen, 25 hane, biri de Eveli deresi üzerindeki köprü olmak üzere 33 köprü yıkılmış, biri erkek, sekizi kadın olmak üzere 9 kişi ölmüş, 5 sığır telef olmuştu. Bu sebeple, İmdat Hey'eti selden zarar gören köylere eşya ve erzak yardımında bulundu.

Milli Mücadelede direnişi örgütleyen Giresun belediye reisi Osman Ağa ile askerlik şubesi başkanı Tirebolulu Hüseyin Avni(Alparslan) Bey de bu mücadelede büyük bir rol oynadı. Göreleliler, savaş yıllarında büyük acılar çekmesine, açlık ve sefaletle mücadele etmek zorunda kalmasına, şartların olumsuzluğuna rağmen, Milli Mücadeleye (15 Mayıs 1919-9 Eylül 1922) sahip çıkan ilk yöreler arasında yer aldı.Göreleliler Milli Mücadelede 123 şehit verdi. Görele'nin Rum nüfusu Lozan antlaşması sonrasında yapılan mübadele ile burayı terk etti.

1869'da Görele'de tüfek çakmağı, karakulak denilen bıçak ve makas yapılır, civar kaza ve nahiyelere satılırdı. 1876'da Cimide köyünde bulunan İseli ile Karaburun ve Kırak adlı bakır madenlerinden çıkarılan cevherlerin çoğu Avrupa'ya ihraç edilir, bir kısmı Görele'de külçe haline getirilir, diğer kısmı da Trabzon ve Karahisar-ı Şarkı'ye satılır. 1879 yılında Görele kazasında 402.271 okka fındık, 138.850 okka fasulye, 35 okka tütün, 19.291 okka ceviz, 90.775 okka üzüm, 18.101 okka kendir, 83.110 kile mısır, 3.210 kile buğday, 10 kile çavdar, 721 kile arpa yetiştirilmişti. Toplam 156.042 dönümlük arazide 2.673 çalılık, 20.685 tarla, 5.161 bahçe, 144 orman, 50 mera, 4 kuru, 7.524 fındıklık, 423 taş ocağı bulunmaktaydı. Bu zamanda Görele kazasında bir hükümet konağı, bir han, bir hamam, iki kilise, sekiz kahve, bir gazino dört medrese, 61 cami ve mescit, 95 çeşme, 322 oda, 798 sergen, 55 dink, 106 değirmen, 208 dükkan ve mağaza, 3.917 hane, 1.202 fırın, 43 arsa, 6 dam ve ahır, 61 İslam Mektebi, 1 islam mezarlığı vardı.

Kasabalılarla köylüler ekseriyetle Görele'de dokunan bir nevi dokuma ile mayi bezden yapılmış elbise giyerlerdi. Önceleri kazanın mahsulleri fındık, fasulye, mısır, üzümünden ibaretti. Üzümlerinden ekseriyetle şarap yapılırdı.Daha sonraki yıllarda bunlara ilaveten az da olsa arpa, buğday ziraati yapıldı. Sanayi mamulleri bakırdan kap-kaçak, çarpula gibi ufak tefek şeylerdi. Görele'den dışarıya fındık başta olmak üzere yetiştirilen mahsullerin dışında az da

olsa bal mumu, balık yağı, tuzlu bağırsak, yumurta, caviz, koyun ve keçi gibi şeyler satılırdı. 1902-1903 'de Görele limanına 697 yelkenli, 8 vapur uğramıştı. bunların içinde Almanya ve Rusya bandıralı vapurlar da mevcuttu. Görele limanına bağlı 51 büyük, 39 küçük gemi vardı. 14 Mart 1903- 13 Mart 1904 tarihleri arasında Görele iskelesine gelen yolcu sayısı 88, giden yolcu sayısı da 317 kadardı. Eleğü'de Cuma, Çavuşlu'da Salı, Eynesil'de Pazar günleri hafta pazarları kuruluyordu. 1903'de kasabada Atik medresesinde 31, Hamidiye medresesinde 15, Çavuşlu'daki Teşvikiye medresesinde 31, Ege köyündeki Darülhadis'de 97, Tevfik-i Hak medresesinde 25 talebe öğrenim görüyordu. 1904 yılında Görele kasabasında iki cami, üç medrese, bir hükümet konağı dört çeşme, üç şadırvan, kaldırım ile döşenmiş bir çarşı, bir rüşdiye mektebi, iki ilk mektep, biri Rumlar'a, biri Ermeniler'e ait iki kilise, bir eczahane, bir salhane, 200 hane bir hamam, 270 dükkan, sekiz mağaza, sekiz fırın, on beş kahvehane, üç aşçı dükkanı, bir inşaat halinde otel, 150 bekar odası; köylerde ise 4.350 hane 224 serender, kırk mescit, oniki medrese, iki kilise, seksen fırın, elli dokuz değirmen vardı. Kasabadaki camilerin minaresi yok iken halkın yardımı ile en sonunda ikisinde de kargir ve mükemmel olmak üzere 600 liraya yakın akçe masraf edilerek minare inşasına başlanılmıştı.

Görele, 1758 yılında Tirebolu'ya bağlı bir nahiye haline getirildi. 1850'1866 yılları arasında Görele, Yavebolu ile birlikte Trabzon'un kazaları arasında gösterilir. 1867 yılından itibaren yalnız Görele'nin ismi zikredilmektedir ve 1868 yılında nahiye olarak Tirebolu kazasına bağlanır.

1871'de Tirebolu kazasından ayrılarak Trabzon'un nahiyesi olmuş, 1874'te tekrar kaza teşkilatına kavuşmuştur. 1876 yılında Görele'de belediye teşkilatı kuruldu. İlk belediye reisi Ömer Ağa'dır. Görele, 4 Aralık 1920 günü Giresun'un müstakil sancak haline getirilmesine dair kabul edilen kanun tasarısı sebebiyle Trabzon sancağından ayrılarak Tirebolu ile birlikte Giresun'a bağlı kaza merkezi haline getirilmiştir.

1831'de yapılan ilk nüfus sayımına göre Görele kazasının Türk erkek nüfusu 3.973'dür.

1869'da Türk erkek nüfus 9.285 (%99.65), Rum erkek nüfus 32 (%0.35) kadardır.

1882-1884 genel nüfus sayımına göre Görele kazasında nüfus yaklaşık 29.473 Türk (%97.07), 708 Rum (%2.33), 181 Ermeni (%0.60) olmak üzere 30.362'dir.

Kamusü'l-a'lam'a göre 1896'da 31.058 kişinin yaşadığı kazanın 1903'te nüfusu 34.059'u Türk (%96.90), 876'sı Rum (%2.50), 211'i Ermeni (%0.60) olmak üzere toplam 35.146'dır.

1927'de 5.956, 1970'de 6.244, 1975'de 8.079, 1980'de 7.321, 1985'te 12.208, 1990'da 20.745, 1997 'de 22.554 olan şehir nüfusu 2000'de 27.214'e ulaştı.

facebook.com/ismailbeylikoyunostalji

1959 Görele